

Vsebina

SMERNICE ZA OBLIKOVANJE SEDEŽNEGA RAZREDA KOT SOCIALNEGA IN UČNEGA SISTEMA	4
Zakaj je razredni prostor več kot logistika	5
1. Socialna povezanost.....	6
Kako se kaže v prostoru	6
Kako prepoznamo težave.....	6
Primer iz prakse	6
2. Prosocialno vedenje	6
Kako se kaže v prostoru	7
Kako prepoznamo težave.....	7
Primer iz prakse	7
3. Stopnja motenj	7
Kako se kaže v prostoru	7
Kako prepoznamo težave.....	7
Primer iz prakse	8
4. Pozornost in sodelovanje	8
Kako se kaže v prostoru	8
Kako prepoznamo težave.....	8
Primer iz prakse	8
5. Občutek varnosti in pripadnosti.....	8
Kako se kaže v prostoru	9
Kako prepoznamo težave.....	9
Primer iz prakse	9
6. Akademski uspeh	9
Kako se kaže v prostoru	9
Kako prepoznamo težave.....	9
Primer iz prakse	10
Temeljna načela.....	11
Vodilo 1: Učitelj je arhitekt odnosov	11
a. Zmanjšuje moteče vedenje.....	11
<i>Primer iz prakse</i>	12
b. Povečuje sodelovanje	12
<i>Primer iz prakse</i>	12
c. Spodbuja nove socialne vezi.....	13

<i>Primer iz prakse</i>	13
d. Zmanjšuje izključevanje	13
<i>Primer iz prakse</i>	13
e. Kaj se zgodi, ko učenci sami izbirajo sedeže	14
Smernica:	14
Vodilo 2: Bližina ustvarja odnose – tudi nepričakovane	14
<i>Ko bližina deluje v razredu:</i>	15
2.1 Povečuje verjetnost prijateljstva	15
<i>Primer iz prakse</i>	15
2.2 Zmanjšuje socialno distanco.....	15
2.3 Krepi strpnost	16
2.4 Omogoča pozitiven prenos vedenja (modeliranje)	16
<i>Primer iz prakse</i>	16
2.5 Bližina ni naključje.	16
3. Upoštevanje osebnostnih in psihosocialnih značilnosti učencev	17
3.1 Učenci z nizko pripadnostjo ali socialno negotovostjo	17
3.2 Učenci z impulzivnostjo ali motnjami pozornosti	17
Smernice:	17
Poimenovanje dilem	18
3.2.1 Ključno strokovno sporočilo raziskav	20
3.2.2 Kam jih torej posedemo? (konkretno, ne idealistično).....	20
3.2.3 Priporočene rešitve	21
Ob stabilnem, reguliranem vrstniku	21
Z jasnimi fizičnimi mejami.....	21
3.2.4 Kako učiteljica ohrani sebe (zelo pomembno)	21
3.2.5 Ključni premik v miselnosti	22
3.3 Dominantni, vplivni učenci	22
4. Oblikovanje prostora: mize, stoli, orientacija	23
4.1 Razmerje do vhoda, oken, table	23
4.2 Oblike postavitvev (glede na fazo dela)	23
Ključno: Postavitev ni stalna, temveč odzivna.....	23
5. Kako začeti, nadaljevati, opazovati in evalvirati	24
5.1 Kako začeti	24
5.2 Kako nadaljevati	24
5.3 Opazovanje.....	24
5.4 Evalvacija.....	24

6. Zaključek: prostor kot sporočilo	25
6.1 Kdo je viden	25
Kdo je pomemben	26
Kdo pripada	26
7. Ključno sporočilo za učitelja.....	27
8. Literatura	28

SMERNICE ZA OBLIKOVANJE SEDEŽNEGA RAZREDA KOT SOCIALNEGA IN UČNEGA SISTEMA

Kako s premišljeno razporeditvijo prostora in sedežnega reda krepiti pripadnost,
odgovornost in učno klimo

Za SUP program pripravila Gabrijela Kukovec Pribac mag.soc.del.

Koper, 09.01.2026

Zakaj je razredni prostor več kot logistika

Razredni prostor ni nevtralno ozadje pedagoškega procesa, temveč **aktivni soustvarjalec odnosov, vedenja in čustvenega doživljanja učencev**. Raziskave dosledno kažejo, da razporeditev miz, sedežev in gibanja v razredu pomembno vpliva na:

1. socialno povezanost,
2. prosocialno vedenje,
3. stopnjo motenj,
4. pozornost in sodelovanje,
5. občutek varnosti in pripadnosti,
6. akademski uspeh.

V razredih s slabo klimo se težave pogosto **odražajo v prostoru**: kdo sedi kje, kdo je izoliran, kdo ima "moč", kdo je neviden. Sedežni red zato ni tehnična odločitev, temveč **etična in pedagoška izbira**.

Razredni prostor deluje kot **tihi regulator odnosov in vedenja**. Učenci se nanj odzivajo telesno, čustveno in socialno, še preden se zavedo pravil ali pričakovanj. Spodaj so opisani ključni vplivi prostora in načini, kako jih v razredu prepoznamo.

1. Socialna povezanost

Socialna povezanost pomeni, da se učenec doživlja kot del skupine, da ima vsaj eno varno vez v razredu in občutek, da je viden in sprejet. Razporeditev prostora neposredno vpliva na to, s kom je učenec v stiku in kako pogosto.

Kako se kaže v prostoru

- Učenci sedijo v stabilnih manjših enotah ali oblikah, ki omogočajo obračanje drug k drugemu.
- Razporeditev omogoča očesni stik, izmenjavo pogledov in spontano sodelovanje.
- Nihče ni trajno fizično izoliran.

Kako prepoznamo težave

- Isti učenci stalno sedijo sami ali na robu razreda.
- Opazimo "otoke" – skupine, ki so povezane, in posameznike, ki nimajo nikogar.
- Učenec redko sodeluje v parih ali skupinah, pogosto ostaja brez partnerja.

Primer iz prakse

V razredu, kjer mize stojijo v vrstah, učenec v zadnji vrsti redko pride do interakcije. Med delom v parih se pogosto ozira naokrog in čaka, da ga nekdo povabi. Po nekaj mesecih se neha truditi – prostor mu je sporočil, da zanj ni predvidenega mesta v odnosih.

2. Prosocialno vedenje

Prosocialno vedenje vključuje pomoč, sodelovanje, upoštevanje drugih, deljenje in odgovornost za skupino. To vedenje se ne razvija samo z vzgojnimi nagovori, temveč skozi **dejansko izkušnjo bližine in soodvisnosti**.

Kako se kaže v prostoru

- Učenci sedijo tako, da se lahko obrnejo drug k drugemu.
- Postavitve spodbujajo skupno reševanje nalog.
- Vloge v skupinah so jasno vidne in prostorsko podprte.

Kako prepoznamo težave

- Učenci delajo drug mimo drugega, ne drug z drugim.
- Pomoč se redko ponudi spontano.
- V skupinskem delu se nekateri umaknejo, drugi prevzamejo vse.

Primer iz prakse

V razredu z dolgimi vrstami miz učenci pri skupinskem delu vstajajo, se prerivajo in motijo. Pogosti so konflikti, ker prostor ne podpira sodelovanja. Učenci se naučijo, da je sodelovanje napor, ne naravna možnost.

3. Stopnja motenj

Motenje ni zgolj disciplinski problem ali posledica primanjkljajev, temveč pogosto **odziv na preobremenjujoč ali neustrezen prostor**. Razporeditev lahko motnje bodisi zavira bodisi spodbuja.

Kako se kaže v prostoru

- Jasne poti gibanja.
- Manj vizualnega in zvočnega kaosa.
- Učenci z več impulzivnosti niso postavljeni v prehode ali ob moteče dražljaje.

Kako prepoznamo težave

- Stalno premikanje, obračanje, vstajanje.
- Motnje se ponavljajo na istih mestih v razredu.
- Isti učenci so vedno »problematični« – pogosto (lahko) zaradi pozicije, ne osebnosti.

Primer iz prakse

Učenec sedi ob vratih. Vsak prihod ali odhod sproži njegovo pozornost. Učitelj zazna nemir, učenec pa dobi etiketo »nemiren«, čeprav je problem v lokaciji, ne v značaju.

4. Pozornost in sodelovanje

Pozornost je omejen kognitivni vir. Razredni prostor lahko pozornost varuje ali jo stalno razpršuje.

Kako se kaže v prostoru

- Tabla in učitelj sta jasno vidna vsem.
- Učenci niso prisiljeni obračati telesa ali glave.
- Vizualni elementi imajo namen, niso zgolj dekoracija.

Kako prepoznamo težave

- Učenci pogosto gledajo stran od učitelja.
- Nekateri učenci redno »izpadejo« iz razlage.
- Velike razlike v sodelovanju glede na sedežno pozicijo.

Primer iz prakse

Učenka sedi bočno na tablo. Med razlago se mora nenehno obračati, kar povečuje utrujenost in zmanjšuje pozornost. Po času začne sodelovati manj, čeprav ni učnih težav.

5. Občutek varnosti in pripadnosti

Psihološka varnost pomeni, da učenec upa spregovoriti, se zmotiti, izraziti mnenje brez strahu pred posmehom ali izključitvijo.

Kako se kaže v prostoru

- Postavitve, ki ne izpostavljajo posameznikov.
- Učenci niso obrnjeni drug proti drugemu v konfrontacijski obliki.
- Obstaja občutek strukture in predvidljivosti.

Kako prepoznamo težave

- Tišina ob vprašanjih.
- Isti učenci govorijo, drugi molčijo.
- Posmehovanje, šepetanje, pogledi.

Primer iz prakse

V razredu, kjer so mize v ostrem krogu, se nekateri učenci počutijo »na odru«. Raje molčijo, da se ne izpostavijo. Prostor ustvarja pritisk, ne varnosti.

6. Akademske uspeh

Akademski uspeh ni le rezultat sposobnosti, temveč tudi **dostopa do učenja**. Prostor določa, kdo ima ta dostop.

Kako se kaže v prostoru

- Enak dostop do razlage, pogleda, povratne informacije.
- Učitelj lahko pride do vsakega učenca.
- Učenci lahko sodelujejo brez motenj.

Kako prepoznamo težave

- Razlike v uspehu glede na sedežno pozicijo.
- Učenci v zadnjih vrstah pogosteje zaostajajo.
- Več napačnih razumevanj zaradi slabše slišnosti ali vidnosti.

Primer iz prakse

Učenec v zadnji vrsti pogosto narobe razume navodila. Ne zato, ker ne zna, ampak ker nima enakega dostopa do učiteljeve razlage kot tisti spredaj.

Ko opazujemo razred, moramo gledati **prostor kot ogledalo odnosov**.

Kjer je klima slaba, je to skoraj vedno vidno:

- v razdaljah,
- v robovih,
- v ponavljajočih se vzorcih sedenja.

Sedežni red zato ni tehnični pripomoček, temveč **etično orodje**, s katerim učitelj vsak dan – tiho, a močno – oblikuje skupnost.

Temeljna načela

Vodilo 1: Učitelj je arhitekt odnosov

Raziskave jasno kažejo, da **dodeljen sedežni red**:

- A. zmanjšuje moteče vedenje,
- B. povečuje sodelovanje,
- C. spodbuja nove socialne vezi,
- D. zmanjšuje izključevanje (Bicard et al., 2012; Edutopia, 2024).

Ko učenci sami izbirajo sedeže, se:

- E. zapirajo v obstoječe klike,
- F. utrjujejo hierarhije,
- G. povečajo motnje,
- H. pogloblja občutek nepripadnosti pri ranljivejših učencih.

Ko rečemo, da je učitelj arhitekt odnosov, to pomeni, da **z razporeditvijo prostora zavestno oblikuje socialno strukturo razreda**. Sedežni red ni administrativni seznam, temveč **orodje za uravnavanje moči, bližine, vpliva in vključenosti**. Raziskave potrjujejo, da dodeljen sedežni red ni omejevanje svobode, temveč **varovalni okvir**, zlasti v razredih z ranljivo klimo.

Kako dodeljen sedežni red deluje v praksi

a. Zmanjšuje moteče vedenje

Ko učitelj določi sedežni red:

- zmanjša možnost, da se skupaj usedejo učenci, ki se medsebojno spodbujajo k motnjam,
- prekine verige dražljajev (pogledi, šepetanje, telesni impulzi),
- ustvari jasne meje gibanja in komunikacije.

To prepoznamo:

- hrup se zmanjša brez dodatnih opominov,
- motnje niso več »kolektivne«, temveč obvladljive,
- učenci se hitreje vrnejo k nalogi.

Primer iz prakse

Dva impulzivna učenca sedita skupaj in si nenehno izmenjujeta komentarje. Ko ju učitelj razporedi vsakemu ob bok mirnejšega učenca, se motnje bistveno zmanjšajo, brez dodatnih disciplinarnih ukrepov.

b. Povečuje sodelovanje

Strukturiran sedežni red omogoča:

- jasne delovne pare ali skupine,
- predvidljivost, kdo s kom sodeluje,
- postopno učenje sodelovanja tudi med manj kompatibilnimi učenci.

To prepoznamo:

- manj časa gre za organizacijo dela,
- več učencev dejansko sodeluje,
- manj pasivnih ali izključenih učencev.

Primer iz prakse

V razredu, kjer učenci sami izbirajo sedeže, pri delu v parih vedno sodelujejo isti. Po uvedbi učiteljeve razporeditve se tudi tišji učenci vključijo, ker imajo vnaprej določenega partnerja.

c. Spodbuja nove socialne vezi

Ko učitelj razbije ustaljene klike:

- učenci pridobijo nove izkušnje sobivanja,
- se zmanjšajo predsodki,
- nastajajo nepričakovane povezave.

To prepoznamo:

- učenci začnejo komunicirati tudi izven svoje »stare skupine«,
- več spontanih pozitivnih interakcij,
- manj socialne izolacije.

Primer iz prakse

Učenka, ki je bila vedno v skupini deklet, se po novi razporeditvi poveže z mirnim fantom iz drugega socialnega kroga. Po nekaj tednih se odnos prenese tudi izven razreda.

d. Zmanjšuje izključevanje

Dodeljen sedežni red:

- preprečuje, da bi učenci ostajali sami,
- zmanjšuje tihe oblike izključevanja,
- daje vsem občutek, da imajo legitimno mesto.

To prepoznamo:

- ni več učencev, ki bi se usedli zadnji,
- manj opaznega umika,
- več občutka pravičnosti.

Primer iz prakse

Učenec, ki je bil pogosto zadnji brez partnerja, dobi stalnega sedežnega soseda. Njegovo sodelovanje in samozavest se postopoma izboljšata.

e. Kaj se zgodi, ko učenci sami izbirajo sedeže

Ko je izbira prepuščena učencem:

- socialno močni zasedejo centralne pozicije,
- ranljivi se umaknejo na rob,
- hierarhije se utrdijo brez korekcije odraslega.

Kako to vidimo

- isti učenci vedno sedijo skupaj,
- isti so vedno glasni, drugi tihi,
- konflikti se ponavljajo na istih mestih.

Smernica:

V razredih s slabo klimo naj bo sedežni red vedno **strukturiran in voden s strani učitelja**, ne prepuščen naključju ali trenutnim željam učencev.

Vodilo 2: Bližina ustvarja odnose – tudi nepričakovane

Velika randomizirana raziskava (PLOS One) je pokazala, da že **fizična bližina**:

- povečuje verjetnost prijateljstva,
- zmanjšuje socialno distanco,
- krepi strpnost,
- dolgoročno spreminja odnose.

To velja **ne glede na spol, etnično ozadje ali učni uspeh**.

Smernica:

Namerno posedite skupaj učence:

- ki se sicer ne bi povezali,
- ki prihajajo iz različnih socialnih mikrookolij,
- kjer obstaja potencial za pozitiven prenos vedenja (modeliranje).

Fizična bližina ni nevtralna. Redni, nevsiljivi stik:

- zmanjšuje strah pred drugim,
- povečuje domačnost,
- omogoča postopno grajenje zaupanja.

Raziskava PLOS One je pokazala, da že **sedenje v neposredni bližini** lahko sproži razvoj prijateljstev, ki se sicer nikoli ne bi oblikovala.

Ko bližina deluje v razredu:

2.1 Povečuje verjetnost prijateljstva

Ko učenca:

- delita prostor,
- si izmenjujeta drobne vsakodnevne interakcije,
- sodelujeta pri nalogah,

se odnos razvija postopoma in naravno.

Primer iz prakse

Dva učenca, ki se prej nista družila, po več tednih skupnega sedenja spontano začneta sodelovati tudi med odmorom.

2.2 Zmanjšuje socialno distanco

Bližina razbija stereotipe in predsodke.

- manj sarkazma in posmeha,
- več nevtralne ali pozitivne komunikacije,
- manj izogibanja.

Primer

Učenec iz priseljske družine, ki je bil prej socialno izoliran, se ob sedenju z empatičnim vrstnikom postopoma vključi v pogovor.

2.3 Krepi strpnost

Dolgotrajna bližina zahteva:

- prilagajanje,
- sprejemanje razlik,
- učenje meja.

Kako to vidimo

- več potrpežljivosti,
- manj impulzivnih odzivov,
- boljša regulacija čustev.

2.4 Omogoča pozitiven prenos vedenja (modeliranje)

Učenci se nezavedno prilagajajo vedenju tistih, ki sedijo ob njih.

Kako to prepoznamo

- boljša drža pri delu,
- večja osredotočenost,
- posnemanje socialno sprejemljivega vedenja.

Primer iz prakse

Nemiren učenec, ki sedi ob umirjenem in strukturiranem sošolcu, postopoma prevzame bolj miren delovni ritem.

2.5 Bližina ni naključje.

Sedežni red je **tiha intervencija**, ki:

- zdravi odnose,
- uravnava moč,
- ustvarja pogoje za pripadnost.

Učitelj, ki zavestno oblikuje prostor, ne nadzira – **vzgaja odnose**.

3. Upoštevanje osebnostnih in psihosocialnih značilnosti učencev

3.1 Učenci z nizko pripadnostjo ali socialno negotovostjo

Značilnosti:

- umik,
- pasivnost,
- tiha opozicija,
- pogosta odsotnost ali psihosomatske težave.

Smernice za sedenje:

- ne sedijo sami ali na robu prostora,
- bližina stabilnega, empatičnega vrstnika,
- vidni stik z učiteljem,
- stran od dominantnih ali posmehljivih učencev.

3.2 Učenci z impulzivnostjo ali motnjami pozornosti

Raziskave o prenosu nepozornosti (attention contagion) kažejo, da se nepozornost prenaša med učenci (Investigating attention contagion...).

Smernice:

- bližina učitelja ali table,
- stran od oken, vrat in prehodov,
- omejeno število dražljajev,
- jasna vizualna struktura prostora.

Poimenovanje dilem

Primer ~~ke~~ učitelja z **učiteljsko regulacijsko strategijo pozornosti**:

“Če jih dam iz vidnega polja, lahko vidim ostale.”

To NI zanemarjanje, ampak:

- zaščita učiteljeve pozornosti,
- zmanjševanje kognitivne in čustvene obremenitve,
- poskus ohranjanja pravičnosti do skupine.

Raziskave (Edutopia; Bocard et al., 2012; ScienceDirect) jasno priznavajo:

**učiteljeva pozornost je omejen vir
nekateri učenci jo sistematično “posrkajo”**

Težava nastane, ko:

- fizična oddaljenost = socialna in pedagoška marginalizacija,
- učenec dobi implicitno sporočilo: *“Manj te vidim = lažje mi je.”*

Kateri učenci so to? (ne govorimo o “problematičnih”)

Najpogosteje govorimo o **treh prekrivajočih se skupinah**:

3.2. A Učenci z visoko potrebo po regulaciji (impulzivni, čustveno reaktivni)

Značilnosti:

- hitro pritegnejo pozornost (glas, gib, provokacija),
- pogosto ne zmorejo samoregulacije,
- učitelju dajejo občutek, da jih mora “stalno držati”.

Kaj učitelj intuitivno naredi

umakne jih na rob, zadaj, ob steno.

Kaj raziskave pokažejo

- večja oddaljenost poveča motnje, ne zmanjša jih (Bocard et al., 2012),
- učenec izgubi zunanjo regulacijo in jo nadomesti z vedenjem.

3.2.B Učenci z opozicijskim ali pasivno-odklonskim vedenjem

Značilnosti:

- ne delajo nujno hrupa,
- vendar z očmi, držo, mikrokomentarji rušijo proces,
- pogosto zelo občutljivi na učiteljev pogled.

Učiteljska strategija

“Če jih ne gledam, bo mir.”

Strokovna ugotovitev

Raziskave o prenosu nepozornosti kažejo:

- tudi pasivna pozicija (zadaj, ob strani) omogoča širjenje nepozornosti,
- brez bližine učitelja se odklon utrjuje kot identiteta.

3.2.C Učenci z zgodovino zavrženosti ali nizke pripadnosti

Značilnosti:

- pogosto že “označeni”,
- hitro zaznajo, da so manj videni,
- njihovo vedenje je lahko obrambno.

Paradoks

Ko jih umaknemo:

- razred je kratkoročno mirnejši,
- dolgoročno pa se občutek nepripadnosti poglobi (PLOS One).

3.2.1 Ključno strokovno sporočilo raziskav

Vidnost NI isto kot dodatna pozornost

To je temeljna razlika, ki jo raziskave poudarjajo.

- **Vidnost** = možnost hitre regulacije, očesnega stika, neverbalnega usmerjanja
- **Prekomerna pozornost** = nenehno verbalno ukvarjanje, opominjanje, pogajanje

Raziskave (Edutopia; npj Science of Learning; Scientific Reports) kažejo:

**učenci, ki so bližje učitelju, potrebujejo manj verbalne pozornosti
oddaljeni učenci sprožijo več intervencij**

3.2.2 Kam jih torej posedemo? (konkretno, ne idealistično)

Kaj NE deluje (čeprav se zdi logično)

- zadnje vrste,
- ob oknu,
- ob robu brez strukture,
- "izven vidnega polja".

To vodi v:

- več samostojnih motenj,
- manj občutka pripadnosti,
- utrjevanje vloge "tistega zadaj".

3.2.3 Priporočene rešitve

Bližina učitelja – a ne centralni oder

Najbolj učinkovita pozicija:

- prva ali druga vrsta, bočno,
- ne direktno pred tablo,
- a z jasnim očesnim stikom.

Zakaj:

- omogoča neverbalno regulacijo,
- zmanjša potrebo po opominjanju,
- učenec čuti strukturo, ne izpostavljenost.

Ob stabilnem, reguliranem vrstniku

Raziskave o modeliranju (PLOS One):

- vedenje se prenaša hitreje kot pravila,
- miren učenec deluje kot "živi regulator".

Pomembno:

- ne postavljamo "reševalcev",
- temveč kompatibilne, čustveno stabilne učence.

Z jasnimi fizičnimi mejami

- mize v vrstah ali rahlem loku,
- ne odprte skupinske mize pri teh učencih,
- minimalni stranski dražljaji.

3.2.4 Kako učiteljica ohrani sebe (zelo pomembno)

Raziskave izpostavljajo:

največja napaka ni bližina, temveč nenehna verbalna intervencija

Zato:

- uporaba pogleda,
- tiha bližina,
- kratki, nevtralni signali,
- jasna rutina.

Tako:

- učenec je viden,
- a ne "lastnik" učiteljeve pozornosti.

3.2.5 Ključni premik v miselnosti

Ne gre za to, da jih imamo več v vidnem polju.

Gre za to, da jih imamo v polju regulacije, ne v polju boja za pozornost.

3.3 Dominantni, vplivni učenci

Ti učenci:

- močno vplivajo na klimo,
- lahko vodijo ali rušijo skupino.

Smernice:

- nikoli ne sedijo skupaj v "močnem jedru",
- razporejeni kot pozitivni modeli,
- jasno strukturirane vloge v skupinah.

4. Oblikovanje prostora: mize, stoli, orientacija

4.1 Razmerje do vhoda, oken, table

Vedenje izven naloge je nejasno, v slovenščini se čudno sliši, jaz bi zamenjala z:
»Raziskave kažejo, da lahko okoljski dražljaji pojasnijo do 25% težav z ohranjanjem pozornosti pri učnih dejavnostih.«

Smernice:

- ranljive in impulzivne učence posedite stran od vrat in oken,
- tablo in kateder uporabljajte kot sidro pozornosti, ne kot center moči,
- učitelj naj se giblje po razredu (zmanjšuje hierarhijo).

4.2 Oblike postavitvev (glede na fazo dela)

Namen	Priporočena postavitvev
Umirjanje, varnost, struktura	vrste ali blaga podkev
Razprava, poslušanje	podkev
Povezovanje, sodelovanje	majhni grozdi (4–6)
Konflikten razred	začasno bolj strukturirane postavitve

(mogoče kakšna slika zraven, kakšne postavitve ja in kakšne ne)

Ključno:

Postavitvev ni stalna, temveč odzivna.

5. Kako začeti, nadaljevati, opazovati in evalvirati

5.1 Kako začeti

- Analiza razredne dinamike (kdo je zmeren, kdo izoliran, kdo vpliven).
- Jasno sporočilo učencem: »*Sedežni red ni kazen, temveč orodje za boljše odnose.*«
- Uvedba z razlago namena (transparentnost).

5.2 Kako nadaljevati

- Postopne spremembe (ne vse naenkrat).
- Različne postavitve za različne dejavnosti.
- Učenje odgovornosti: »*Kako moja pozicija vpliva na druge?*«

5.3 Opazovanje

Učitelj opazuje:

- raven hrupa,
- mikro-konflikte,
- vključenost tihih učencev,
- kakovost sodelovanja,
- telesno govorico.

5.4 Evalvacija

- Kratke refleksije z učenci (pisno ali pogovorno).
- Vprašanja:
  - Kje se počutim varno?
  - Kje lažje sodelujem?
  - Kje me kaj moti?
- Prilagoditve na podlagi opažanj, ne navade.

6. Zaključek: prostor kot sporočilo

Razredni prostor vedno nekaj sporoča:

- kdo je viden,
- kdo je pomemben,
- kdo pripada.

Ko učitelj zavestno oblikuje prostor, ne nadzoruje učencev, temveč vzpostavlja pogoje za odgovornost, pripadnost in človeškost.

Razredni prostor ne govori z besedami, temveč z razporeditvijo teles, pogledi, razdaljami in možnostjo sodelovanja. Učenci zelo hitro – pogosto nezavedno – razberejo, kaj prostor sporoča o njihovi vlogi v skupnosti.

6.1 Kdo je viden

Viden je učenec, ki:

- sedi v liniji pogleda učitelja in sošolcev,
- ima možnost očesnega stika brez obračanja telesa,
- ni fizično zakrit z drugimi ali postavljen na rob,
- je v postavitvi, kjer je njegov glas slišan in njegova prisotnost opažena.

Nevidnost se kaže pri učencih:

- na zadnjih robovih razreda,
- ob vratih ali v "mrtvih kotih" prostora,
- za višjimi učenci ali omarami,
- v stalnih sedežih, kjer jih učitelj redkeje nagovori.

Tak učenec se postopoma umika, sodeluje manj, prevzame identiteto »tistega, ki ni pomemben« – pogosto brez zavestne odločitve kogarkoli v razredu.

Kdo je pomemben

Pomembnost se v prostoru kaže skozi:

- bližino učitelja,
- pogostost vključevanja v pogovor,
- možnost vpliva na dinamiko skupine,
- pozicije, kjer se odloča, usmerja ali povezuje.

Učenci, ki vedno sedijo:

- v sredini,
- ob vodilnih sošolcih,
- na mestih, kjer se razprava spontano razvija,

pogosto doživljajo, da imajo večjo težo, njihov glas šteje, njihovo vedenje pa postavlja normo.

Če so isti učenci vedno v teh pozicijah, prostor nehote utrjuje **hierarhijo moči**, kjer nekateri postajajo stalni nosilci vpliva, drugi pa pasivni opazovalci.

Kdo pripada

Pripadnost se vidi v tem:

- ali učenec sedi v odnosu, ne v izolaciji,
- ali je del kroga, skupine, linije,
- ali ima jasno mesto, kamor se vedno vrača,
- ali prostor omogoča sodelovanje in bližino.

Nepripadnost se pokaže, ko učenec:

- pogosto menja mesto brez strukture,
- sedi sam, ločen od skupine,
- nima stabilnega socialnega sidra,
- je fizično sicer prisoten, a socialno odmaknjen.

Tak prostor sporoča: »*Tukaj si, a nisi zares del nas.*«

In učenec se temu sporočilu sčasoma prilagodi – bodisi z umikom bodisi z uporom.

7. Ključno sporočilo za učitelja

Vsaka razporeditev:

- **potrjuje ali izziva razredno hierarhijo,**
- **krepi ali zmanjšuje občutek pripadnosti,**
- **odpira ali zapira možnosti za odgovornost drug za drugega.**

Ko učitelj zavestno oblikuje prostor, v resnici odgovarja na tiha vprašanja učencev:

- *Ali me vidiš?*
- *Ali tukaj štejem?*
- *Ali sem del skupnosti?*

Razredni prostor je zato eden najmočnejših, a pogosto spregledanih pedagoških nagovorov. Ne uči vsebine – uči odnose.

8. Literatura

- Bicard, D. F., et al. (2012). *Differential effects of seating arrangements on disruptive behavior of fifth grade students during independent seatwork*. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 45(2), 407–411.
- Barrett, P., et al. (2015). *The impact of classroom design on pupils' learning*. *npj Science of Learning*, 1, 16005.
- van den Berg, Y. H. M., et al. (2023). *Investigating attention contagion between students*. *Scientific Reports*, 13, 157.
- Edutopia. (2024). *Research-Based Tips for Optimal Seating Arrangements*.
- Edutopia. (2024). *A Flexible Classroom Seating Design*.
- van der Veen, I., et al. (2023). *Teachers' goals and strategies for classroom seating arrangements*. *Teaching and Teacher Education*.
- van den Berg, Y. H. M., et al. (2023). *Proximity can induce diverse friendships*. *PLOS One*.

1. Impulziven, hitro moteč učenec

(ADHD značilnosti, nizka samoregulacija, pogosto "v akciji")

Kako ga prepoznamo v razredu

- pogosto vstaja,
- govori brez dovoljenja,
- reagira še preden razmisli,
- potrebuje takojšnjo povratno informacijo.

NE priporočamo

- zadnje vrste,
- sedeža ob oknu,
- skupinskih miz,
- popolne avtonomije pri izbiri.

PRIPOROČEN SEDEŽ

- prva ali druga vrsta,
- bočno glede na tablo,
- z jasnim očesnim stikom z učiteljem,
- ob mirnem, strukturiranem vrstniku.

Zakaj (raziskovalno utemeljeno)

- bližina zmanjša potrebo po verbalnih opominih (Bicard et al., 2012),
- vizualna regulacija nadomesti impulzivnost,
- zmanjšuje "verižne motnje" (attention contagion).

2. Opozicijski / pasivno kljubovalni učenec

(tiha provokacija, zavračanje avtoritete, notranji odpor)

Kako ga prepoznamo

- zavijanje z očmi,
- počasno sledenje navodilom,
- ignoriranje, ne odkrito kršenje,
- močna občutljivost na pogled učitelja.

NE priporočamo

- centralnega sedeža,
- izpostavljanja pred tablo,
- stalne bližine učitelja.

PRIPOROČEN SEDEŽ

- sredina razreda,
- nekoliko bočno,
- ne izoliran,
- z možnostjo očesnega stika, a brez pritiska.

Zakaj

- prevelika bližina sproža boj za moč,
- popolna oddaljenost utrjuje odpor,
- uravnotežena vidnost omogoča nadzor brez eskalacije.

3. Socialno izoliran / ranljiv učenec

(nizka samopodoba, izključenost, pogosto "neopažen")

Kako ga prepoznamo

- redko govori,
- nihče ga ne izbere,
- pogosto sedi sam,
- zdi se "neproblematičen".

NE priporočamo

- robnih sedežev,
- stalnega sedenja sam,
- "kamorkoli je prostor".

PRIPOROČEN SEDEŽ

- v paru ali trojici,
- blizu socialno sprejetih učencev,
- nikoli popolnoma sam.

Zakaj

- bližina povečuje možnost vezi (PLOS One),
- občutek pripadnosti zmanjša pasivnost,
- prostor sporoča: »*Viden si.*«

4. Dominanten, vpliven učenec

(vodja, lahko pozitiven ali problematičen)

Kako ga prepoznamo

- drugi ga opazujejo,
- pogosto določa dinamiko,
- vpliva tudi brez besed.

NE priporočamo

- centralnega položaja brez nadzora,
- sedenja z drugimi dominantnimi učenci.

PRIPOROČEN SEDEŽ

- v sredini ali bližje učitelju,
- ob učencih z dobrimi socialnimi veščinami,
- stran od "njegove baze moči".

Zakaj

- vpliv se usmeri v konstruktivno vedenje,
- zmanjša se neformalna hierarhija,
- učitelj regulira razredno dinamiko.

5. Anksiozen / preobremenjen učenec (*strah pred ocenjevanjem, senzorna občutljivost*)

Kako ga prepoznamo

- izogibanje pogledom,
- napetost ob izpostavitvi,
- tiho, vestno delo.

NE priporočamo

- neposredno pred tablo,
- ob glasnih, impulzivnih učencih.

PRIPOROČEN SEDEŽ

- bočno,
- blizu izhoda (občutek varnosti),
- ob mirnem vrstniku.

Zakaj

- zmanjšuje stres,
- povečuje občutek nadzora,
- omogoča kognitivno dostopnost.

6. Visoko samoreguliran, stabilen učenec

(*»tih nosilec razreda«*)

Kako ga prepoznamo

- redno sodeluje,
- ne potrebuje nadzora,
- pogosto "drži razred".

VLOGA V SEDEŽNEM REDU

- strateški sosed,
- ne stalni »blažilec« težav,
- rotacijsko vlogo.

Zakaj

- preprečujemo izgorelost,
- ohranjamo pravičnost,
- omogočamo modeliranje brez izkoriščanja.

Če je učenec ...	Ga posedemo ...
impulziven	blizu učitelja, bočno
opozicijski	sredina, ne rob
izoliran	v odnos, ne sam
dominanten	pod nadzorom, ne v centru
anksiozen	bočno, varno
stabilen	strateško, ne stalno

SEDEŽNI RED RAZISKAVE IN ČLANKI

[Research-Based Tips for Optimal Seating Arrangements | Edutopia](#)

[A Flexible Classroom Seating Design | Edutopia](#)

[The effect of classroom environment on literacy development | npj Science of Learning](#)

[Investigating the mediating role of classroom achievement emotions in the relationship between school physical environment and physical literacy of adolescents | Scientific Reports s41539-023-00157-y.pdf](#)

[Teachers' goals and strategies for classroom seating arrangements: A qualitative study - ScienceDirect](#)

[Proximity can induce diverse friendships: A large randomized classroom experiment | PLOS One](#)

[DIFFERENTIAL EFFECTS OF SEATING ARRANGEMENTS ON DISRUPTIVE BEHAVIOR OF FIFTH GRADE STUDENTS DURING INDEPENDENT SEATWORK - Bicard - 2012 - Journal of Applied Behavior Analysis - Wiley Online Library](#)

[Investigating attention contagion between students in a lecture hall.](#)

Fig 1. Model predictions for the effect of sitting next to each other on reciprocated friendships.

Left column displays the predicted friendship probabilities (predictive margins); right column displays the corresponding average marginal deskmate effects (differences in the predicted friendship probabilities) in percentage points. (A) and (B): effect modification by overall similarity (low: -1 SD, high: +1 SD on Gower's similarity index based on gender, ethnicity, and baseline GPA). (C) and (D): effect modification by the gender composition of the dyad. (E) and (F): effect modification by absolute GPA difference between the students (low: -1 SD, high: +1 SD relative to the mean absolute difference). (G) and (H): effect modification by the ethnic (Roma/non-Roma) composition of the dyad